

2 Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2020 – 2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 31 желтоқсандағы № 1050 қаулысы

3 Кондраков, Н.П. Основы малого и среднего предпринимательства: Практическое пособие / Н.П. Кондраков, И.Н. Кондраков. - М.: Инфра-М, 2017. – 192 с.

4 Круглова, Н.Ю. Основы бизнеса (предпринимательства): Учебник / Н.Ю. Круглова. – М.: КноРус, 2018. – 77 с.

Қазақстанның телекоммуникациялық секторын цифрландыру

Н.Б. Давлетбаева¹, Б.С. Тусупбаева², А.Н.Ембергенов³

¹э.ғ.к., менеджмент кафедрасының доценті

²менеджмент кафедрасының аға оқытушысы

³«Мемлекеттік және жергілікті басқару» мамандығы бойынша 1-ші оқу жылының магистранты

n.davletbaeva74@mail.ru, darinaika167@mail.ru, b.m.n.503@mail.ru

^{1,2,3}Академик Е.А.Букетов атындағы Қарағанды университеті, г.Қарағанда

Түйіндеме. Мақалада Қазақстанның телекоммуникациялық секторын цифрландыру туралы, сондай-ақ ақпараттық-коммуникациялық технологиялар инфрақұрылымын құру тұрғысынан цифрландыру және цифрлық мәдениетті қалыптастыру жағдайын қысқаша бағалау талқыланады.

Кілт сөздер: цифрландыру, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, интернет, мемлекеттік бағдарлама

Қарқынды технологиялық даму кезінде, сандандыру және сандық мәдениетті қалыптастыру азаматтардың жағдайын және мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық тұрақтылығын қамтамасыз ету мақсатында ерекше мәнге ие болып табылады. Қазіргі таңда Қазақстандағы экономика мен қоғам қазіргі уақыттағы жағдайларға бейімделуді қажет етеді. Қазақстанда сандандыру мен сандық мәдениетті дамыту бойынша қабылданған мемлекеттік шаралар сандық трансформациялануды одан әрі дамыту үшін негіз қалыптастырды.

Бүгін ел алдына жаңа инновациялық даму мен жедел технологиялық жаңартуды талап ететін әлемнің ең дамыған 30 мемлекетінің қатарына кіру міндеті қойылды. Мемлекет басшысы Қазақстан халқына жолдауында Үшінші жаңғырту туралы жариялады, оның өзегі цифрландыру болып табылады [1].

Цифрландыру-бұл ұзақ мерзімді процесс, ол үнемі жаңартуды талап етеді. Қазақстан дұрыс жолды ұстауда. Ең бастысы-бұл екі фактор: барлық мемлекеттік органдарды біріктіретін инфрақұрылым құру және мемлекеттік ұйымдардың Халыққа қызмет көрсетулерін ұсыну үшін барлығы үшін бірыңғай тұғырнама. Қазақстан цифрландыру саласында үлкен жұмыс атқарды. Бүгінде Қазақстан-цифрландырудың кешенді бағдарламасын іске қосқан әлемнің 15 мемлекетінің бірі. Трансформация табысының кепілі-Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың "Сандық Қазақстан" жобасын іске асыруға жеке бақылауы. Қазақстанның цифрлық бәсекеге қабілеттіліктің халықаралық рейтингінің 30-шы қатарына кіру мәселелері 2017 жылғы қыркүйекте цифрландыру мәселелері жөніндегі республикалық кеңесте талқыланды [2]. Іс-шара аясында Мемлекет басшысы арнайы көрмені аралады, онда индустрия, көлік, қаржы, білім беру, қалалық инфрақұрылым және басқа да бағыттар бойынша 30-дан астам ІТ-жобалар ұсынылды [3]. "Сандық Қазақстан" бағдарламасының басты мақсаты тұтастай алғанда экономикалық өсуден едәуір озатын қарқынмен өсуге тиіс цифрлық экономика болып табылады. Бағдарламаны әзірлеу кезінде Үкімет Қазақстан экономикасы үшін цифрлық дәуірдің дүниежүзілікқауіптері мен мүмкіндіктерін ескерді.

Жоғары да аталған мәліметтерді ескере отырып екі бағыт анықталды:

- сандандыру үрдісінің тұрақтылығы үшін инновациялық дамудың ұзақ мерзімді институттарын құру;

- белгілі сектордағы нақты жобалардан тұратын бағдарламаның прагматикалық басталуын қамтамасыз ету.

Қазақстанда Digital Kazakhstan мемлекеттік бағдарламасы енгізілді, іске асыру мерзімі: 2017-2021 жылдар [4].

Бағдарламаны іске асыруға арналған жалпы шығыстар: 2017-2021 жылдары — 348 217 211,70 мың теңгені құрайды, оның ішінде:

2017 ж. — 22 277 431,20 мың. тенге;
2018 ж. — 142 687 634,00 мың. тенге;
2019 ж. — 129 890 291,30 мың. тенге;
2020 ж.— 35 444 489 ,36 мың. тенге;
2021 ж. — 17 917 365,89 мың. тенге.

Цифрлық трансформация бағдарламасының архитектурасы төрт негізге негізделген өзгерістердің кең экожүйесін құруды қамтиды:

- мобильді мемлекеттің дамуы;
- экономиканың негізгі салаларын цифрландыру;
- елдің цифрлық трансформациясы үшін қажетті жаңа инфрақұрылым құру
- креативті қоғам қалыптастыру;

Үкімет ұзақ мерзімді инновациялық даму институттарын құрып, цифрлық экономиканың адамдары мен бизнесінің өзін-өзі жүзеге асыруы үшін қолайлы ахуал жасайды. Сандық бәсекеге қабілетті деп есептелетін негізгі дүниежүзілік тізімдерде Қазақстанның сандық енгізу саласында артта қалуы байқалады. Бұл жағдайды кәсіпкерлер үшін сандық технологияларды енгізуге ынталандыру жүйесін құру арқылы түзету қажет. Мұндағы басымдықтар-нормативтік базаны жетілдіру және сандық жобаларға инвестициялар тарту үшін ерекше жағдайлар жасау. Цифрлық трансформация бағдарламасын іске қосу кезінде салаларға баса назар аудару цифрлық экономиканың салалық қана емес, кеңістіктік сұлбасын да тез арада орнына келтіруге мүмкіндік береді.

Қазақстан кешенді бағдарлама мен табыстың төрт компонентін іске қосатын әлемнің 15 елінің бірі болып табылады. Қазақстан жаңа цифрлық дәуірге аяқ басты. Сандық революция-бұл негізгі фактор. Цифрландыру бағдарламаларының табысы, әдетте, дәстүрлі салаларды цифрлық трансформациялауға, адами капиталды дамытуға, мемлекеттік қызметтерді цифрландыруға және цифрлық инфрақұрылымды дамытуға байланысты болады.

Цифрлық экономиканың табысты жұмыс істеуі үшін үш элемент қажет – инфрақұрылым (Интернетке қол жеткізу, телекоммуникациялар), электрондық бизнес (компьютерлік желілер арқылы шаруашылық қызметті жүргізу), электрондық коммерция (тауарларды интернет арқылы тарату).

Қазақстанда бүгінгі таңда ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың базалық инфрақұрылымы құрылды. Осылайша, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар саласының ЖІӨ-ге қатысты көлемі 2014 жылдан бастап 2019 жылға дейін 3% деңгейінде сақталды.

Жалпы алғанда, Қазақстанда ақпараттық-қарым-қатынастық технологияларды дамытудың және сандық мәдениетті қалыптастырудың келесідей үрдістерін атап көрсетуге болады:

- Кәсіпорындардағы ақпараттық-қарым-қатынастық технологияларға шығыстардың өсуі. Мысалыға алатын болсақ, 2014 жылдан бастап орташа өсімнің деңгейі 14 пайызды құрады. Оң мәнге ие болған өсім 2017 жылы бағдарламалық қамтамасыз етулерге ақы төлеуге арналған кәсіпорындардың шығындар үлесінің шығындардың жалпы көлемінен 21 пайызға дейін жоғарлауымен тәуелді болып отыр. Аталған шығындардың жоғарлауы кәсіпорындардың операциялық және өндірістік қызметінде бағдарламалық жасақтаманы жаңартуға сұраныстың артуын көрсетеді. Сонымен, бизнес орта Big data өңдеу технологияларын енгізуге, ішкі желілердің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге және еңбек өнімділігін жақсартуға тырысады.

- Ақпараттық-қарым-қатынастық технологиялар қызметтерінің көлемін жоғарлату. 2014-2017 жылдар кезеңінде ақпараттық-қарым-қатынастық технологиялар қызметтері мөлшерінің жыл сайынғы орташа өсуі 6,6 пайызды құрады. Көрсетілетін қызметтерді ұлғайтудың басты драйвері ұйымдардың бөгде ұйымдар мен мамандардың көрсетілетін қызметтерін төлеуге жұмсалатын Атаулы шығындары – кәсіпорындардың ақпараттық-қарым-қатынастық технологияларға кеткен жалпы шығындарының 30-дай пайызы болып табылады.

- Ақпараттық-қарым-қатынастық технологияларға жататын барлық заттардың экспорты мен импорты бір уақытта төмендету. Мысалы, телекоммуникациялық жабдықтардың импорты ҚР Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің деректері бойынша 2016 жылы 2014 жылмен салыстырғанда екі есе 647,0 млн, АҚШ долларына дейін қысқарды. Сонымен бірге, аудио және бейне жабдықтарының экспорты 2016 жылы 5 еседен астам қысқарды.

Ақпараттық-қарым-қатынастық технологиялар саласы көрсеткіштерінің оң мәнді бііктеуіне қарамастан, цифрландыруды дамыту және сандық мәдениетті қалыптастыру келесі факторлармен сипаттала түседі:

- Интернет-инфрақұрылымның даму деңгейі салыстырмалы түрде алғанда төмен болып табылады.

- Халықтың сандық сауаттылық деңгейінің төмендігі. Мекемелер қызметінің өндірістік және операциялық циклдерінде ақпараттық-қарым-қатынастық технологияларды қолданудың өсуі барысында тұрғындардың сандық сауаттылығы біраз төмен деңгейде болып отыр. ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің бағалауы бойынша халықтың базалық цифрлық сауаттылығы 77% - ды құрайды. [5]

- Білікті мамандарға деген жоғары қажеттілік [6].

Осылайша, экономиканы цифрландыру бойынша соңғы жылдардағы жетістіктер тұтастай алғанда базалық сипатқа ие. Басқаша айтқанда, сандандырудың даму деңгейі өндірістің барлық үлкен трендтерін толық мөлшерде қолдануға мүмкіндік жоқ. Сандандыру бойынша одан кейінгі мәселесі көбінесе Қазақстанның цифрлық трансформациясының қазіргі проблемаларын шешуге байланысты.

Әдебиеттер тізімі

1. Послание Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана от 10 января 2018 года. Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции [Электронный ресурс] // АКОРДА — Режим доступа: www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-prezidenta-respubliki-kazahstan-n-nazarbaeva-narodukazahstana-10-yanvaryu-2018-g (дата обращения: 11.01.2018).

2. Цифровизация Казахстана — ключевой фактор развития [Электронный ресурс] — Режим доступа: zanmedia.kz/2017/09/15/the-digitalization-kazakhstan-a-key-factor-in-development-of/ (дата обращения: 05–09.01.2018).

3. Президент Казахстана посетил выставку IT-проектов [Электронный ресурс] // ХАБАР 24 — Режим доступа: 24.kz/ru/news/obrazovanie-i-nauka/item/196312-prezident-kazahstana-posetil-vystavku-it-proektov (дата обращения: 05–09.01.2018).

4. Государственная программа «Цифровой Казахстан» [Электронный ресурс] // ZERDE. — Режим доступа: digitalkz.kz/ru/#hcq=GjKp2Iq (дата обращения: 05–09.01.2018).

5. Доклад Министра информации и коммуникаций РК на заседании Правительства РК по вопросам цифровизации в Казахстане, 17 апреля 2018 года. Интернет-доступ: <http://mic.gov.kz/ru/pages/doklad-ministra-informacii-ikommunikaciy-d-abaeva-na-zasedanii-pravitelstva-rk-ot-17042018-g>

6. Анна Альшанская, Бекжан Садыков. Цифровизация и формирование цифровой культуры в Казахстане. /Казахстанский спектр//. -2018.-№3 (85)- С.7-15

Теоретические аспекты экономической безопасности предприятия

С.С. Дарибеков¹, А.С. Айтбаев²

¹к.э.н., профессор кафедры «Менеджмент»

² магистрант 1-го обучения по специальности «Менеджмент»

seka28@mail.ru, aidos.aitbaev@gmail.com

^{1,2} Карагандинский университет имени академика Е.А. Букетова, г. Караганда

Аннотация: в данной статье рассматриваются теоретические аспекты экономической безопасности предприятия. При этом приводится классификация угроз, видов, уровней экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, угроза предприятия имущества, уровень экономической безопасности предприятия

Вопросы экономической безопасности в условиях, когда отдельные страны нацелены на получение односторонних преимуществ от процессов глобализации, на ущемление интересов Казахстана и её суверенитета, приобретают особую актуальность.

Большинство отечественных ученых описывают экономическую безопасность как устойчивость экономической системы к воздействию внешних и внутренних факторов, что достигается через ее развитие. В случае резкого замедления темпов развития экономики возможность выживания экономической системы резко снижается, поэтому в теории обеспечения экономической безопасности требуется учитывать факт постоянного изменения индикаторов экономической безопасности.